

NADNASLOV plastične vrećice oko nas

NASLOV

Ekološka bomba ili patka 21. stoljeća

PODNASLOV

Ekološke udruge žele ih zabraniti, u Društvu za plastiku i gumu naglašavaju njihove prednosti, u Sparu prodaju biovrećice, u Ministarstvu naplaćuju naknadu, a potrošači su slabo informirani i nedovoljno educirani. Ipak, važno je da pitanje plastičnih vrećica više nije pod točkom "razno".

Godišnje se u svijetu proizvede više od 500 milijardi vrećica, a samo ih jedan posto završi na reciklaži, što je doista porazno. Procjenjuje se da u Hrvatskoj svake godine između 10 i 15 tisuća tona plastičnih vrećica završi u otpadu. Kina, Los Angeles i San Francisco zabranili su njihovu distribuciju, a slični zakoni doneseni su u Južnoj Africi (tamo ih popularno nazivaju "bijele rode pored puta"), Izraelu, Bangladešu, Ruandi, Kanadi, Keniji, Tanzaniji. Irska je, primjerice, nametnula porez na plastične vrećice, čime je smanjila proizvodnju za visokih 90 posto. Makedonija je počela naplaćivati vrećice, a Crna Gora u potpunosti ih je zabranila. Svijet je priznao da su plastične vrećice vrlo praktične i jeftine, ali ekološki neprihvatljive. A što se događa u Hrvatskoj?

ZELENI PORUČUJU OŠTRO "NE"

Nakon opušaka i praznih kutija cigareta vrećice su najčešći otpad koji završi u morima, i upravo glavni razlog gušenja morskih životinja koje ih gutaju misleći da su hrana, ili se zapetljavaju u

njih. Inicijatori akcije za zabranu plastičnih vrećica, udruga Prijatelji životinja, pokrenuli su brojne ekološke udruge, primjerice Centar za kompost, Eko Kvarner, Eko inicijativu, PCAP International, Plavi svijet, Potrošač, Zelenu akciju, Zelene Dalmacije, Zelenu Istru, Zelenu Osijek i druge. Uzdrмали su javnost informacijama o svekolikoj štetnosti plastičnih vrećica, skupom recikliranju, pa čak i odredili 19. prosinca kao Dan protiv plastičnih vrećica. Oni ih u svakom slučaju smatraju izuzetno štetnima budući da su proizvedene od neobnovljivih i teško razgradivih materijala. Tvrde da

proizvodnja plastične vrećice traje tek nekoliko sekundi, ali zato joj je potrebno više od 30 godina da se u potpunosti razgradi u moru, a čak 1000 godina da se u potpunosti raspadne na tlu. "Zeleni" i malu težinu vrećice smatraju nedostatkom jer kad se i odbace na predviđena mjesta za zbrinjavanje otpada, lako mogu odletjeti i završiti u okolišu. Akcijama i informiranjem ukazali su na nužnost zabrane distribucije i pozvali trgovačke centre, kao bazu raspačavanja takvih vrećica, da ukinu njihovu besplatnu podjelu.

NAJOPASNIJA JE KAD SE NAVUČE PREKO GLAVE...

S druge strane, urednica rubrike Zaštita okoliša u znanstvenostručnom časopisu Polimeri mr. sc. Maja Rujnić-Sokele i prof. dr. Igor Čatić s Fakulteta strojarstva i brodogradnje, Katedre za preradu polimera, autor knjige *Tehnika, zaštita okoliša i zdravlja* i potpredsjednik i glasnogovornik Društva za plastiku i gumu, imaju sasvim oprečan stav.

LEAD
AMBALAZA

Isplativost recikliranja vrećica u rangu je isplativosti recikliranja ostalih polimernih materijala

Doprinos očuvanju okoliša višekratnim korištenjem vrećica

- Plastična vrećica s ručkama za kupovinu, u pravilu od polietilena ili polipropilena, nikako PVC-a ili najlona, danas teži oko 3 grama, četvrtinu svoje mase u usporedbi s onom načinjenom prije 15 godina. Izvrsne su za prijenos vlažnog sadržaja, mogu se višekratno koristiti, najbolje se prilagođavaju obliku proizvoda, a složene su po obujmu bitno manje od platnenih ili papirnatih vrećica. Mogu se uspješno reciklirati. Gore bez ostatka s visokom ogrjevnom vrijednošću, ne zagađuju okoliš. Točno je da plastične vrećice, ali ne samo one s ručkama, odbačene u prirodu, onečišćuju i da mogu biti opasne. Opasne su one i ako ih djeca navuku preko glave. Zato na takvim vrećicama postoji upozorenje, objašnjava Rujnić-Sokele. Što se tiče promocije biorazgradivih vrećica, naša sugovornica tvrdi da ona može čak i povećati količinu otpada davanjem pogrešnog stava kako su te vrećice prihvatljivije za okoliš, čime se u zapravo potiče njihovo odbacivanje u okoliš. U stisnutim slojevima na odlagalištu se papirnate i biorazgradive vrećice uopće ne razgrađuju, ili su – zbog uvjeta koji vladaju u takvom okruženju – izvor deponijskih plinova, koji se stvaraju kao posljedica anaerobne razgradnje. Na koncu, do trenutka svoje razgradnje

LEAD
AMBALAŽA

Plastične vrećice složene po obujmu bitno su manje od platnenih ili papirnatih

i one predstavljaju isti problem kao i obične plastične vrećice. Biorazgradive vrećice - da, ali uz obvezu posebnog sakupljanja i

Vrećice odbačene u okoliš najčešći su razlog gušenja životinja

kompostiranja, tvrdi Rujnić-Sokele. Inicijativa pojedinih ekoloških udruga o potpunoj zabrani plastičnih vrećica Čatiću ne znači ništa dobro:

- Od početka djelovanja ekoloških skupina u nerazvijenim zemljama, ali koje su postale zapaženije u Hrvatskoj početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, zastupam mišljenje da se radi o skupinama za pritisak u funkciji ostvarivanja ciljeva naredbodavaca. U razgovoru za *Vjesnik* (5. i 6. rujna 2009.) državni tajnik za zaštitu okoliša prof. dr. Nikola Ružinski sažeo je te stavove na sljedeći način: "Nekim organizacijama, čini se, nije cilj rješavanje problema u zaštiti okoliša, nego njihovo stvaranje, pa napadajući gotovo sve što se radi, zapravo ruše sustav zaštite okoliša. Radi se o neprofesionalnom pristupu jer takve udruge i pojedinci sebi grade karijeru na štetu šire društvene zajednice." Ekologistične udruge nasilno, nastavlja Čatić, osobito putem škola i vrtića žele omrznuti plastične, preciznije polietilenske

Ni ribe nisu
sretne, a tek
planeta Zemlja...

vrećice. Prema podacima poznatog pisca koji se bavi zaštitom okoliša Georgea Marshalla u knjizi Carbon Detox, svaki prosječni pojedinac koji troši polietilenske

a na uzgoj troše 25 posto svih pesticida, tvrdi profesor Čatić. Prema brojnim analizama životnog ciklusa vrećica za kupovinu, najbolje rješenje je polietilenska vrećica koja se više puta iskoristi i koja na kraju završi kao vrećica za smeće. Poruka iz Društva za plastiku i gumu glasi: "Kada vam netko želi dati polietilensku vrećicu, mirno je uzmite. Učinili ste za zaštitu prirode puno više nego da su vam robu upakirali u papirnatu ili pamučnu vrećicu".

ZBRINJAVANJE 1,5 KUNU PO KILOGRAMU

No nisu svi u struci tako odriješiti. Priupitali smo u Uredu glasnogovornice Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva kakav je njihov stav prema upotrebi plastičnih vrećica. Oni podupiru rad nevladinih udruga, posebice programe edukacije stanovništva i podizanje svijesti o očuvanju okoliša, ali kad je riječ o zabrani vrećica, još uvijek se oslanjaju na postojeće zakone i propise koji ne uključuju potpunu zabranu.

- Zakon o otpadu propisuje obvezu odvojenog skupljanja otpada, čija se vrijedna svojstva mogu iskoristiti, kako bi se omogućilo gospodarenje tim otpadom.

Ova odredba odnosi se i na plastične vrećice koje se, nakon što postanu otpad, mogu reciklirati, što bitno utječe na izbjegavanje i smanjivanje nastajanja otpada. Isplativost recikliranja u rangu je isplativosti recikliranja ostalih polimernih materijala koje je moguće prikupiti u dostatnim količinama. Gradovi i općine odgovorni su za gospodarenje komunalnim otpadom te su stoga dužni osigurati mjere da se ambalažni otpad skuplja odvojeno od ostalog komunalnog i da se njime

Biovrećice su i do 300 posto čvršće, a biološki su razgradive

vrećice proizvodi čak pet kilograma ugljičnog dioksida (CO₂). Ali svaki čovjek troši godišnje 12.500 kilograma CO₂. Dakle, na polietilenske vrećice troši se čak 0,04 posto CO₂ (Guardian, 8. travnja 2009.). Na efekt staklenika papirnat utječu gotovo osam puta, a pamučne dva puta više od polietilenskih vrećica. Toliko hvaljena papirnata vrećica radi upotrebe vode i energije te emisija pri proizvodnji ubraja se u najmanje pogodnu za okoliš. A i pamučne vrećice su vrlo dvojbene. Proizvode se od uzgojenog pamuka koji se uzgaja na tri posto poljoprivrednih površina u svijetu,

LEAD
AMBALAŽA

Hvaljena papirnata vrećica ubraja se u najmanje pogodnu za okoliš

gospodari u skladu s odredbama Zakona i Pravilnika o ambalaži i ambalažnom otpadu, ističu u Uredu glasnogovornice. Pravilnik o ambalaži i ambalažnom otpadu (NN 97/05, 115/05, 81/08, 31/09) između ostalog propisuje proizvođačima obvezu plaćanja naknade

zbrinjavanja u iznosu od 1500 kuna po jednoj toni plastičnih vrećica stavljenih na tržište RH. Istim Pravilnikom propisana je naknada koju ovlaštenu skupljač dobiva od Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, i to 550 kuna po toni. Mišljenje Ureda glasnogovornice Ministarstva je da donošenje propisa kojima bi se zabranila ili ograničila upotreba plastičnih vrećica, odnosno iste zamijenile papirnatima (kako se ponekad predlaže), nije u planu, između ostalog i zbog toga što je za proizvodnju papira potrebno osigurati velike količine drvene mase, što bi više ugrozilo biorazgradivost nego što ga trenutno ugrožava odbacivanje plastičnih vrećica u okoliš od strane neodgovornih pojedinaca.

PRODANO VIŠE OD 50 TISUĆA NAGRAĐENIH BIOVREĆICA

Trgovački lanac Spar potkraj prošle godine prvi je ukinuo besplatne plastične vrećice koje sada stoje 11 lipa, a u svoju ponudu uvrstio biorazgradive vrećice od kukuruznog škroba koje proizvodi Weltplast iz Posušja, po cijeni od 3,69 kuna. Ta je cijena zapravo kaucija jer se istrošene i oštećene vrećice mogu vratiti u trgovinu i zamijeniti novom. Iz Spara imaju samo riječi hvale za

LEAD
AMBALAŽA

Ekologističke udruge putem škola i vrtića žele omrznuti polietilenske vrećice

biorazgradive vrećice, označene prepoznatljivim eko simbolima i logom "Nosi me i ponosi se".

- Svojim karakteristikama nadmašuju obične plastične vrećice jer su i do 300 posto čvršće, a biološki su razgradive. Kao sirovina za njihovu proizvodnju koristi se kukuruzni škrob u kombinaciji s vrstom biorazgradivog polimera, što omogućava da vrećica bude ekološka te ujedno čvrsta, fleksibilna i otporna na vlagu i promjene temperature, zbog čega se može višekratno koristiti, objašnjavaju u Sparu.

Uvođenje biorazgradivih ekoloških vrećica dio je Sparove strategije održivog rasta i razvoja kojom su briga za društvo i okoliš integrirane u Sparove poslovne aktivnosti. Vrećice su, čini se, prihvatili i potrošači.

- Prodaju se iznad svih očekivanja, jer su važnost višekratnog korištenja biovrećice prepoznali

brojni naši kupci. Do sada ih je u Hrvatskoj prodano više od 50 tisuća. Ljudi su svjesni problema plastičnih vrećica i mnogi naši kupci ističu kako im je drago što sada u kupovinu idu sa svojim biovrećicama jer znaju da su time učinili nešto za zaštitu okoliša, oduševljeni su u Upravi Spara Hrvatska.

Vrijednu inicijativu prepoznala je i struka nagradivši Sparove vrećice na ovogodišnjem CROPAK natječaju za najbolju ambalažu nagradom za najbolji proizvod u kategoriji EKO CROPAK.

Čini se da vrećice sve češće i glasnije zadaju probleme - "zelenima" zbog onečišćenja okoliša i uginuća životinja, a pojedinim stručnjacima zbog fame koju ekopromotori pokreću u javnosti. Ono što doista nedostaje jest educiranje građana. U ranim osamdesetim godinama prošlog stoljeća na brojnim balkonima često su se vijorile vrećice: domaćice su ih brižljivo slagale, a uprljane prale i sušile na vjetru. To je bilo 15-ak godina nakon što je počela proizvodnja vrećica. Ljudi su tada živjeli skromnije i znali su cijeniti praktične stvari, ne razmišljajući pritom o utjecaju na okoliš. Danas, 50-ak godina nakon prvih plastičnih vrećica, uslijed masovne proizvodnje, nitko više ne razmišlja o njima. Plastične vrećice danas su dostupne, besplatne ili vrlo povoljne, pa ih građani olako bacaju u komunalni otpad, često nesvjesni štete koju čine. Zato časopis Ambalaža poručuje: sljedeći put kad krenete u trgovinu, uzmite omiljenu torbu, košaru ili vrećicu koju ste već nekoliko puta koristili. Ne samo da ćete uštedjeti koju kunu, nego ćete pridonijeti očuvanju okoliša i zdravlja budućih naraštaja.

Pripremila: Blanka Doko

Trgovački lanac Spar potkraj prošle godine prvi je ukinuo besplatne plastične vrećice, a u svoju ponudu uvrstio biorazgradive vrećice. Vrećice "Nosi me i ponosi se" osvojile su EKO CROPAK 2009

